

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 5
HÄFTE 5
1918

Äkta
VADSTENASPETSAR

till utstyrsrar och presenter. Stort urval.
Bäst och billigast.

SVENSKA SPETSDEPOTEN,

Grevturegatan 34 A. I, kl. 10-6.

A. T. 402 04

(Andra huset från Linnégatan)

S P A R A

och använd **Gratisbakaren**
"EKONOM"! Patent.

Svensk uppfinning. Svenskt fabrikat.

Möjliggör bakning i hemmen utan gas
och utan någon kostnad för den erforder-
liga värmen.

Ensamförsäljare för Sverige:

A. B. CARL GERNER, Avd. B,
Malmö.

Ledig annonsplats

SINGER "66"

MODERNASTE SYMASKIN

NYTTIGASTE MÖBEL

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilavdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten
samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats

Telefon
539
Malmö

**SIDEN- &
MANUFAKTUR-
AFFÄR**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG V

1 MARS 1918

HÄFTE 5

Funderingarna över "kvinnans psyke".

I en artikel i veckotidningen Dagny skrev Klara Johanson för några år sedan: "På konciliet i Mâcon år 585 diskuterades frågan: Är kvinnan mänska? Och det otroliga skedde — spörsmålet bejakades, fast säkerligen med knapp majoritet. Aldrig har ett kyrkomötesutslag visat sig kraftlösare. Problemet intresserade tills vidare endast de skriftlärda och spetsfundiga, och när det för lidet sekel togs upp som en mänsklighetens livsfråga, hade de liberala fäderna i Mâcon mist all auktoritet. Kanske skall tjugonde århundradet ha samlats till historien, innan den profana massmötesdiskussionen, som, otymplig och förvirrad, tänjer ut sig från decennium till decennium, hinner till resolutionsstadiet."

Dessa ord äro lika träffande i dag som för tio år sedan.

Om en kvinna eller en grupp av kvinnor yttrar sig i en dagens fråga, varom meningarna mellan oliktankande skarpt

bryta sig mot varandra, reagerar pressen i anonyma insändare, redaktioner, artikelförfattare med kända namn ögonblickligen på ett sätt som tydligt visar det relativt ringa avståndet mellan de sålunda reagerandes och Mâcon-konciliet utgångspunkter. Om kvinnor yttra en mening som strider mot vederbörandes egen, befinnes det av något hemlighetsfullt skäl alltid minst dubbelt så förgripligt som när män hysa alldeles samma åsikt. Polemikern, alltid retlig, ofta frän, finner sig av någon anledning befriad från att ingå i sakligt bemötande av den villfarande meningen. Vederbörandes resonemang rör sig, då det gäller att polemisera mot kvinnor, icke från slutsats till slutsats, icke med analys av förutsättningarna eller läget och därpå följande tillämpning av vissa principer eller ett visst betraktelsesätt. Nej, schemat för denna polemik är följande, uppdelat i två delar.

1) Konstaterandet, vanligen under slöseri med känslofärgade epitet, att kvinnor understå sig att hysa denna mening, vilket är lika oförsynt av dem, som meningen i sig själv är oriktig. (Tempo snabbt, föredrag forte till furioso.)

2) Beträktelse över ämnet: Detta är i själva verket just vad man kunde vänta sig av kvinnor. Enligt (vår) psykologi och enligt historien (som vi tolka den) utmärker sig kvinnan för o. s. v. o. s. v. (Tempo långsammare. Föredrag maestoso.)

Det förekommer även att en polemiker föredrager endast första satsen och lämnar uppdraget att utföra den andra åt annan person.

En kvinna, som inte anser sig ha rätt att blott från kakelugnsvrån se på livet, måste ha mod. Det fordrar mera mod för att själv våga risken att misstaga sig, även i viktiga fall, än för att sträcka ut sig på den lojt passiva "kvinnlighetens" haremskuddar. Mod måste vi förvärva, om vi ej redan äga det, mod var för sig. Det är till sist på de ensammas mod som de mångas beror.

Men där är en egendomlighet i det krav på mod, som lägges på kvinnorna.

Männen få stå för och lida för den mening de själva ha, eller som de ansluta sig till. Kvinnorna få lida hugg även för de åsikter eller det handlingssätt som deras motståndare representera, så vitt som dessa motståndare äro kvinnor.

Den organiserade kvinnorörelsen har sammanfört kvinnor av olika åskådning. Samarbetet på de områden, där de kunna mötas, har lärt dem att personligen högakta, ofta att varmt hålla av varandra, trots djupgående divergenser. Detta är inte bara en rent individuell livsvinst. Erfarenheten av bortfallna fördomar har, åtminstone hos dem som grundligast genomgått den, framalstrat en tendens att tyda till det bästa även sådant, som man från sin egen utgångspunkt skarpt ogillar, ja, reser sig emot.

Om denna uppfostran — att bilden är riktigt tecknad tror jag att de ledande i rösträttsrörelsen hålla med om — skulle ha till resultat endast en teoretiskt oklar välvilja i allmänhet, vore den visserligen ej värd mycket, men dock något, helst i en tid då högsta principen i politik är: Tyd allt till det sämsta!

HILMA BORELIUS.

De statsanställda lärarinnornas pensionsålder.

Kvinnliga innehavare av statstjänster ha först på senare år blivit så många att deras avlöning och pensionering kommit att spela någon större roll i statens hushållning. Då de första kvinnorna antogs i statens tjänst, tyckes man i många fall ha ansett det som en självklar sak att de kommo i åtnjutande av alla de förmåner, både i löne- och pensionshänseende, som förut varit förknippade med deras respektive befattningar. Men så snart de statsanställda kvinnorna blevo flera eller det såg ut som om de skulle avancera till högre tjänstegrader, började myndigheterna göra särskilda bestämmelser för kvinnors dels så, att lönen blev lägre för kvinnlig än för manlig innehavare av samma plats, dels så, att endast lägre avlönade befattningar blevo tillgängliga för kvinnor.

Vad beträffar pensionsrätten dröjde det åtskillig tid innan frågan därom blev aktuell, och ännu är de kvinnliga statspensionärernas antal ringa. Man hade därför för liten erfarenhet att bygga på när 1907 års lag om civila tjänst innehavares rätt till pension antogs, och det ligger i sakens natur att denna lag, vad kvinnornas pensionsrätt beträffar, snart skulle tarva en revidering. Detta förutsågs av dåvarande departementschef som, då proposition om lagen väcktes, till statsrådsprotokollet anförde bl. a. följande angående fastställandet av den

pensionsålder, vilken i lagen skulle anges som den normala.

”Vanskligheten att i förevarande hänseende träffa det i varje fall rätta torde emellertid ligga i öppen dag; och skulle i en framtid erfarenheten ådagalägga, att de lagbestämmelser härutinnan, som nu kunna varda beslutade, visa sig i ett eller annat avseende otillfredsställande, lär det dylikt förhållande jämförelsevis lätt kunna avhjälpas.”

I många avseenden otillfredsställande förefaller bestämmelsen om de statsanställda lärarinnornas pensionsålder vara. Och då i samband med den stundande löne- och pensionsregleringen för rikets lärarkårer väl även denna pensionsfråga är under utredning och kommer att föreläggas innevarande riksdag, har dess belysande aktualitetens intresse.

Då folkskolan var ett av de första arbetsområden som öppnades för kvinnor, blevo helt naturligt folkskollärarinnorna de första kvinnor som erhöilo pensionsrätt. Alltifrån grundandet av folkskollärarnas pensionsinrättning, år 1866, åtnjöto lärarinnorna samma pensionsförmåner som lärarna och pensionerades vid samma ålder. Också i det sista av lärarlönenämnden framlagda förslaget till ändring av denna pensionsinrättningsstadgar föreslås samma pensionsålder för kvinnliga och manliga lärare. Statistiken inom den enda kår, där en sådan kan grundas på tillräckligt rikhal-

tigt material, visar nämligen att intet skäl föreligger att sänka kvinnornas pensionsålder under männens.

När de kvinnliga lärarna vid folkskoleseminarierna år 1897 erhöles pensionsrätt, stadgades även för dem samma pensionsålder som för de manliga seminarielärarna.

Det var först då kvinnliga lärare, vid statssamskolornas inrättande, i större utsträckning kunde vinna anställning vid statens läroverk som lägre pensionsålder fastställdes för kvinnor än för män med samma sysselsättning. Enligt beslut av 1904 års riksdag äro nämligen kvinnliga lärare vid statens samskolor skyldiga att avgå vid 55 års ålder, och manliga först vid 65 år. Den stora skillnaden (tio år) motiverades såväl av läroverkskommittén som av departementschefen endast med att "erfarenheten nogsam t givit vid handen, att kvinnliga lärare icke ha samma uthållighet som manliga".

Varpå denna erfarenhet grundade sig är svårt att förstå. Folkskollärarinnorna hade liksom sina manliga kamrater rätt att erhålla pension vid 55 år och skyldighet att avgå vid 60 år. Statistiken visar att de, under åren 1900—1904, i medeltal avgått vid 59 års ålder, då 59,7 år utgjorde medelpensionsåldern för manlig folkskollärare.

Övriga statsanställda lärarinnor kunde ej heller ha givit läroverkskommittén förutnämnda erfarenhet. Vid Högre lärarinneseminarier och den därmed för enade Normalskolan för flickor, där lärarna då ännu saknade pensionsrätt och pension begärdes för dem hos riksdagen i varje särskilt fall, hade före år 1904

tre lärarinnor avgått med pension, en vid 68 år, en vid 62 och en vid 61 år, den sistnämnda på grund av obotlig ögonsjukdom. Nämnda år tjänstgjorde vid läroverket tre lärarinnor som voro över 60 år, och år 1902 var ännu den lärarinna, som i 35 år varit biträdande föreståndarinna för Normalskolan, vid 66 års ålder kvar i tjänsten. Medelpensionsåldern för hittills pensionerade lärarinnor vid detta läroverk utgör 63 år.

Vid de privata flickskolorna åter ha lärarinnorna ofta avgått tidigt, i regel just vid 55 år, då de erhöles pension i någon av de enskilda pensionsinrättningar de kunde tillhöra. Man kan äve säga att de vid denna ålder alltför ofta varit utarbetade, men vill man vara rättvis, inser man att detta förhållande beror på att de hela sitt liv tyngts av dålig ekonomi och icke på att de voro kvinnor. Belysande är att de lärarinnor vid de privata skolorna, som kunna uppvisa den längsta tjänstetiden, just äro sådana som varit ekonomiskt likställda med Högre lärarinnesemineriets, för den tid varom här är fråga, väl avlönde lärarinnor. D. v. s. föreståndarinnor med egna skolor som gått bra. Bland dessa ha många bibehållit sin fulla verksamhet till 70 års ålder och däröver.

Erfarenheten tycks alltså snarare ge vid handen att lärare, när deras ekonomi är god, med full vigör kunna sköta sitt arbete långt utöver de 55 åren, de må vara män eller kvinnor. Någon skillnad som beror på kön finns säkert icke härutinnan mellan olika lärare.

Läroverkskommitténs obevisade teori om kvinnliga lärares mindre uthållighet

har fått vittgående följder. Riksdagen 1904 bestämde att Högre lärarinneseminarierets lärarinnor i analogi med samskolornas skulle avgå vid 55 år, och även folkskoleseminariernas kvinnliga lärare fingo sin pensionsålder sänkt från 70 till 55 år utan annan motivering än att samskolelärarinnorna pensionerades vid denna ålder. Och i lagen om civila tjänsteinnehavares rätt till pension visar det sig att nämnda teori blivit en allmänt gällande oemotsäglich dogm, enligt vilken alla statsanställda kvinnor fingo lägre pensionsålder än sina manliga kamrater.

Nu heter det visserligen att kvinnor erhålla pensions rätt tidigare än män, och ofta brukar detta anföras som en förmån, för vilken kvinnorna borde vara tacksamma. Men att det endast är en skenbar fördel framgår noggsamt av alla senare löneredlingsutredningar. Kvinnornas tidigare pensionering har nämligen blivit en av huvudorsakerna till att man anser sig ha rätt att betala kvinnor lägre än män för samma arbete.

Om man nu påminner sig att det starkaste stödet för teorin om kvinnans mindre uthållighet är de dåligt avlönade kvinnornas tidiga invaliditet, finner man att ju sämre ekonomi en kvinna har, ju tidigare blir hon utsliten. Hon bör då vara tacksam för en tidig pension. Men med den tidiga pensionsåldern kan hon ej påräkna särdeles hög lön. Det är ej att undra på att kvinnorna betacka sig för sin tidiga pensions rätt.

Men också ur andra synpunkter är en alltför tidig pensionering ofördelaktig för de statsanställda lärarinnorna. Som statsläroverkens platser för kvinnliga lä-

rare ännu äro jämförelsevis få, ha deras innehavare alltför ofta förut tjänstgjort många år vid privata skolor, och de få då ej räkna sig dessa år tillgodo, varken för ålderstillägg eller pension. Nu är det visserligen lika svårt att få 30 tjänsteår, tills man blir 60 år, som 25 tjänsteår, tills man blir 55 år, men man har större utsikter att komma upp i högre lönegrad och få sin avkortade pension beräknad efter en högre lön, ju längre man har rätt att utan särskild anhållan kvarstå i tjänsten.

Även ur skolornas synpunkt är för tidig pensionering av lärarkrafterna icke enbart fördelaktig. Den erfarenhet som endast den äldre läraren kan besitta kommer därigenom icke skolan tillgodo i tillräcklig grad. I ofantligt många fall begära skolorna också att få behålla de dugande lärarkrafterna flere år utöver den stadgade pensionsåldern. Vid högre lärarinneseminarieret har den enda lärarinna, som hittills enligt lagen skulle avgått vid 55 år, på läroverkets begäran erhållit tillstånd att kvarstå i tjänsten först för fem år på en gång och sedan ytterligare tre gånger för ett år i taget.

I samma mån som de pensionerade lärarinnornas antal ökas, växer den statsekonomiska betydelsen av hur deras pensionsålder bestämmes. Att i många år utbetala pensioner åt personer som äro fullt arbetsdugliga är dålig hushållning, och det med pensionsåldern 55 år ej otänkbara fallet, att tre personer samtidigt uppbära pension efter en och samma befattning, visar än tydligare i vad riktning denna pensionsålder bör ändras.

Av det föregående torde framgå att de statsanställda lärarinnornas pensions-

ålder, 55 år, är för låg och att en höjning vore önskvärd såväl ur individens som ur skolornas och statskassans synpunkter. Intet skäl finnes för att då göra någon skillnad mellan manlig och kvinnlig lärarens pensionsålder, varken rent principiellt sett eller i analogi med någon lärarkår som tidigare erhållit pensionsrätt. En jämförelse med folkskollärarkåren tyckes dock ge vid handen att de manliga läroverkslärarnas pensionsålder är väl hög. Att lärare böra pensioneras något tidigare än andra tjänste-

män har visserligen i någon mån beaktats i nu gällande pensionslag, men man torde kunna sätta i fråga huruvida läroverksläraren alltid lämpar sig för sitt arbete hela fem år längre än folkskolläraren. Om denne, som har med mindre barn att göra och är ende lärare i sin klass, av dessa skäl ej i regel bör tjänstgöra längre än till fyllda 60 år, torde för läroverksläraren, manlig eller kvinnlig, en pensionsålder av 63 år vara den i stort sett lämpliga.

GRETA STENDAHL.

Kvinnorna i yrkesstatistiken.

I slutet av förra året utgav Statistiska Centralbyrån en ny avdelning av sin redogörelse för 1910 års folkräkning, vari framställdes folkmängdens fördelning efter yrken. Det är alltså hela sju år som ligger mellan tiden för materialets tillkomst och den publicerade bearbetningen. Under sådana förhållanden kan det visserligen icke sägas att den nog så digra boken med dess många utförliga tabeller ger en fullt aktuell bild av det svenska yrkeslivet, men å andra sidan lämnar den en mycket utförlig framställning av hur yrkesfördelningen tedde sig i december 1910 och någon senare redogörelse av detta slag finnes icke och kommer icke att bli till ännu på åtskilliga år. Avsikten med dessa rader är icke att lämna en allmän översikt av bokens innehåll — en sådan har för längesedan influtit i de dagliga tidningarna — utan

endast att ur det rika förrådet välja ut eller deducera fram några siffror och uppgifter ägnade att belysa kvinnornas insats i yrkesarbetet. Först torde det emellertid bliva nödvändigt att nämna något om statistikens allmänna uppställning.

Folkmängden fördelas efter yrken i sex huvudgrupper. Första gruppen omfattar vad man skulle kunna kalla de "naturliga" näringarna, jordbruk och boskapskötsel jämte fiske och skogsbruk; andra gruppen utgöres av industri och bergsbruk, den tredje av handel och samfärdsel och den fjärde av allmän tjänst och fria yrken. Femte gruppen bildar husligt arbete och dylikt samt arbete av ej specificerat slag, såsom den långa rubriken i förteckningen lyder. Vad slut-

ligen beträffar den sjätte och sista gruppen kan den endast formellt sett jämföras med de föregående. I denna inordnas nämligen personer utan närmare angivet yrke, exempelvis f. d. yrkesutövare, änkor, kapitalister och understödstagare.

För varje huvudgrupp uppta tabellerna icke blott yrkesutövarna utan även de personer som äro ekonomiskt avhängiga av dem. I särskilda kolumner anges antalet hustrur utan yrke, barn under 15 år, övriga familjemedlemmar samt tjänare. Slutsumman för gruppen anger alltså mängden av individer, som leva av ifrågavarande yrke. I denna summa ingår antalet personer, vilka utöva samma yrke, som en del.

Med avseende på sifferresultaten som utredningen ger anmärker Centralbyrån själv, att de genomgående äro att betrakta som något för låga. Härvid spelar naturligtvis den använda metoden för materialets införskaffande en stor roll. I stället för en direkt och personlig yrkesräkning, som med ett någorlunda utförligt frågeformulär vänder sig omedelbart till rikets innebyggare, vilket är det i utlandet gängse tillvägagångssättet, har man här i Sverige hittills gått den vägen att begagna församlingsböckernas (för Stockholm mantalsbokens) yrkesuppgifter. Tidigare erfarenhet hade emellertid lärt att på detta sätt erhållna uppgifter ofta voro både ofullständiga och oriktiga, och för att bättra på metoden tillgrepp man vid 1910 års folkräkning att i samband med mantalskrivningen begära direkt uppgift om sysselsättning. Effekten härav har

ej heller uteblivit; senaste folkräkning har utförligare yrkesuppgifter än någon föregående. Ifrån den åtgärd som vidtogts 1910 är emellertid steget ganska långt till en fullt rationell yrkesräkning. Att nå fram till en sådan torde vara ett önskemål hos våra statistici, och det lär allenast ha varit hänsyn till det statsfinansiella läget som avhöll den från att 1910 begära en dylik räkning, vilken givetvis medför betydande kostnader.

Antalet kvinnliga yrkesutövare i hela riket var den 31 december 1910 722,814 eller 25,6 % av hela den kvinnliga befolkningen. Motsvarande procenttal för män är 62,2. I dessa tal inräknas emellertid även den sjätte gruppen, bestående av f. d. yrkesutövare, inhysesshjon, understödstagare, änkor utan yrke m. fl.; däremot ingår icke kvinnliga tjänare med uppgiven a. i-ställning, vilka föras i en särskild kolumn. Tar man bort den sjätte gruppen och i stället tillägger tjänarinnor stannar antalet kvinnliga yrkesutövare — och detta är det mera verkliga talet — vid 611,660. Av samtliga kvinnor i riket utgöra dessa 21,7 %. Minskningen uppstår till följd av den borttagna sjätte avdelningens numeriska betydelse. Icke mindre än 238,872 kvinnliga s. k. yrkesutövare höra till denna grupp. — Det låter tänka sig ännu ett sätt att beräkna förhållandet mellan antalet yrkesarbetande kvinnor och den kvinnliga befolkningen överhuvud, och det är genom att borteliminera barnen under 15 år, då denna åldersgrupp i statistiken näppeligen lämnar något bidrag till de yrkesutövandes tal. I jämförelse med

samtliga kvinnliga individer över 15 år utgöra yrkesutövarna, tjänarinnorna inbegripna 31,1 %. Beräknas det relativa antalet manliga yrkesutövare med tillämpande av samma metod får man till resultat 87,4 %. Emot detta beräkningssätt kan dock med fog invändas att förutvarande yrkesutövarers siffror icke alls får göra sig gällande, vilket är väl berättigat särskilt i de högre åldersklasserna.

De yrkesarbetande kvinnornas fördelning i absoluta tal och i procent av hela den kvinnliga befolkningssdelen inom de fem egentliga yrkesgrupperna framgår av följande tabell.

Tabell 1.

Yrkesgrupper	Absoluta tal		Procenttal	
	Yrkesutövare	Tjänare	Yrkesutövare	Tjänare
I Jordbruk med binäringar.....	258,061	55,941	22.5	4.9
II Industri och bergsbruk.....	84,763	17,615	11.6	2.4
III Handel och samfärdsel.....	43,771	20,520	15.5	7.3
IV Allmän tjänst och fria yrken	34,417	16,743	26.4	12.8
V Husligt arbete och arbete av obestämt slag	62,930	1,808	51.9	1.5

Hela antalet yrkesarbetande eller om man så vill självförsörjande kvinnor inom var och en av dessa grupper erhålles genom att addera yrkesutövare och tjänare.

Såsom synes av ovanstående tabell sysselsätter jordbruket det största antalet kvinnor. Detta är helt naturligt, då trots den jordbrukande befolkningens alltjämt skeende tillbakagång i numerär ännu 48½ % av det svenska folket ha sin utkomst av lantbruket och dess

binäringar. Till denna förklaring kommer även den omständigheten att kvinnorna sedan urminnes tider äro bofasta inom detta arbetsområde. Man kan lika litet på århundrade som på årtal bestämma när värden om kreatur, fjäderfä och trädgårdstäppa lades i kvinnliga händer eller när kvinnor började bereda ost och smör eller när de först kallades ut att delta i skördearbetet på fälten. Alla dessa slag av verksamhet ha varit kvinnliga — om också icke alltid uteslutande förbehållna kvinnorna — så länge som de överhuvud taget existerat. I äldre tider utfördes som bekant även själva lantbruksarbetet till stor del av kvinnor. — Vår svenska statistik upptar som yrkesutövare inom jordbruksgruppen hemmavarande, vuxna barn till hemmansägare, brukare, nybyggare, torpare, lägenhetsinnehavare, backstugusittare, statare och övriga jordbruksarbetare. Det är dessa kategoriers hemmavarande döttrar som tillsammans bilda den stora mängden av kvinnliga arbetare på detta område. Deras numerär har dock nedgått något sedan år 1900, då förra folkräkningen företogs. Denna nedgång illustrerar kvinnornas deltagande i den omtalade stora flykten från lantbruket. Den största siffran näst hemmadöttrarna utgöres av de kvinnliga hemmansägarna som uppgå till något över tjugofem tusen. Den omständigheten att en kvinna är hemmansägare är emellertid icke alltid garanti för att hon själv brukar sin jord.

Liksom industrien är vår mest betydande näring näst efter jordbruket, intaga kvinnorna inom denna grupp vad numerären beträffar andra platsen. Tal-

rikast företrädda äro arbeterskorna inom beklädnads- och textilindustrien samt vid närings- och njutningsmedelstilverkningen. Deras antal inom industrien har högst betydligt stegrats mellan de båda senaste folkräkningarna. Ökningen belöper sig till omkring 80 % och faller i synnerhet på bageri, tobaksindustri, spinneri, väveri, sömnad samt bokbinderi och boktryckeri. Oaktat den stora höjningen utgör dock det kvinnliga elementet bland industrigruppens yrkesutövare ej mer än 15 %. Detta procenttal är beräknat på hela summan yrkesutövare inom denna verksamhetsgren, alltså icke blott fabriksarbetare och fabriksarbeterskor, utan även manliga och kvinnliga företagare, arbetsledare och kontorister.

Det relativt högsta antalet kvinnliga yrkesutövare inom sin grupp uppvisar enligt tabell 1 det husliga arbetet. De högsta siffrorna inom denna grupp representera tjänare utan uppgiven anställning, tvätterskor och strykerskor, värdshusidkerskor och uppapperskor. Räknades även tjänare med uppgiven anställning in under denna avdelning skulle den komma att tredubblas och näst efter jordbruket sysselsätta det största antalet kvinnor. Den husliga gruppen är den enda, där den kvinnliga numerären överstiger den manliga. De husligt arbetande kvinnornas tal är stätt i ökning. Svenskorna synas alltså icke åtminstone ej ännu — ha börjat den rörelse bort från det husliga arbetet som eljes lär vara en snart sagt internationell tendens och starkast framträda i Amerika.

Ett relativt ganska högt tal företer även den i och för sig fåtaliga gruppen allmän tjänst och fria yrken. Det är skolan och sjukvården som här höja de kvinnliga siffrorna. Kvinnornas antal inom denna avdelning av statistiken har tillväxt mellan 1900 och 1910 i ganska betydande grad. Folk- och småskollärarinnorna ha sålunda ökats från 10,100 till 15,451. Vad slutligen angår gruppen handel och samfärdsel har denna under tioårsperioden för de yrkesarbetande kvinnornas vidkommande nära tredubblats. Ökningen kommer framför allt på kontor- och handelsbiträdens yrkesklass. Kvinnorna utgöra inom handelsgruppen i det närmaste en femtedel av samtliga yrkesutövare. Jämför man hela antalet yrkesarbetande kvinnor år 1900 med motsvarande antal år 1910 visar det sig att den genomsnittliga ökningen är 25 %. I denna beräkning är den mera obestämda sjätte gruppen icke medtagen.

Ett kortfattat, ungefärligt uttryck i relativa tal för det kvinnliga arbetets fördelning på yrkenas fem huvudavdelningar ger följande uppställning.

Tabell 2.

Yrkesgrupper	Kvinnl. yrkesutövare i procenttal
I Jordbruk med binärningar	42
II Industri och bergsbruk.....	14
III Handel och samfärdsel.....	7
IV Allmän tjänst och fria yrken	6
V Husligt arbete och arbete av obestämt slag	31

Denna tabell visar alltså i vilken proportion de arbetande kvinnorna finna sin utkomst inom olika slag av yrken. Talens storlek äro beroende huvudsakligen

av två faktorer, nämligen dels själva yrkesgruppernas omfattning, dels det numeriska förhållandet mellan manlig och kvinnlig arbetskraft inom respektive yrken. I tabell 2 äro samtliga tjänare, även de med uppgiven anställning, inräknade i femte gruppen, ett förfaringsätt, som torde kunna anses ha sitt välgrundade berättigande i arten av deras verksamhet.

En företeelse som under senare tid ådragit sig allt större uppmärksamhet från sociologernas sida är de gifta kvinnornas förvärvsarbete.*) I bearbetningen av 1910 års folkräkning förekomma också en del siffror rörande de gifta kvinnliga yrkesutövarna. Deras hela antal uppgår till 25,651, av vilka dock 8,804 tillhöra sjätte gruppen, "utan angivet yrke" och 533 äro tjänarinnor med personlig anställning. Frånräknas dessa båda kategorier återstå 16,314. Av samtliga kvinnliga yrkesutövarer inom respektive huvudgrupper utgöra dessa inom jordbruk med binärningar 1,4 %, inom industrien 5,3 %, inom handeln 5,7 %, inom allmän tjänst och fria yrken 8 %, inom husligt arbete 4,7 %. Av alla kvinnliga yrkesutövarer i riket — 127,718 tjänarinnor med uppgiven anställning dock oräknade — voro 68,5 % ogifta, 3,5 % gifta och 28 % änkor eller fränskilda. Bland yrkena företer barnmorskorna den största äktenskapsfrekvensen (47,6 %).

* Fredrika-Bremer-Förbundet har försökt att på denna punkt framställa en mera i detalj gående statistisk utredning på grundvalen av siffror som Statistiska Centralbyrån välvilligt ställt till förfogande. Övanstående framställning stödjer sig till en del på denna utredning.

Därefter komma närmast handelsidkare (15 %), tobaksarbeterskor (13,9 %) och ladugårdsbiträden (10,2 %). Liksom de kvinnliga yrkesutövarna i allmänhet äro relativt talrika i stad än på landsbygd, äro de gifta yrkesarbetande kvinnorna proportionsvis flera i städerna och uppvisa de högsta procenttalen i våra största städer. I och för sig äro dessa relativa tal aldrig betydande, de högsta stanna mellan fem och sex procent. Förklaringen till här påpekade skillnad mellan stad och land ligger nog huvudsakligen däri att arbetstillfällena i städerna äro flera, levnadsomkostnaderna dyrare och industrien mera företrädd än på landsbygden. Den bild som statistiken kan ge av de gifta kvinnornas förvärvsarbete blir naturligtvis alltid ytterst schematisk; för att belysa de problem som sammanhånga med denna företeelse äro siffror föga till fyllest. Härtill kommer att statistiken, som utgår från civilstånd, aldrig blir i tillfälle att upptaga de ogifta mödrar som äro förvärvsarbetande, och det är just sammanställningen moderskap och yrkesarbete som bildar problemets kärnpunkt.

I annat sammanhang nämndes här att vår yrkesstatistiks siffror i allmänhet äro något för låga. Detta omdöme torde i alldeles särskild grad gälla kvinnliga yrkesövare, icke minst på den grund att den svenska statistiken i stort sett torde utgå endast från de arbetande individernas huvudycke och knappast vara i tillfälle att taga någon befattning med ofta förekommande yrkesutövning i mindre omfattning eller bisysselsättningar. Som bekant är det emellertid

en ganska vanlig företeelse att kvinnor jämte sin dagliga gärning i hemmet ha något förvärvsarbete som icke tar tillräckligt med tid i anspråk för att komma dem att beteckna sig som yrkesutövare i vanlig mening. Dyligt arbete kan bestå av sömnad, städning av något kontor, renskrivning, några timmars undervisning i en skola. En hustru eller en dotter som har sitt huvudsakliga arbete förlagt till hushållet kan om familjefadern t. ex. tillhör handelsståndet under ett par timmar av dagen passa butiken eller om han är hantverkare hjälpa till med ett och annat på verkstaden. Tagna var och en för sig äro dessa arbetsprestationer icke så imponerande, men lagda tillhopa utgöra de en insats i landets yrkesliv som om den fölle bort kanske icke bleve så lätt att ersätta. Dessa bisysselsättningar böra därför vara upptagna i statistiken, om denna skall ge en fullständig bild av yrkesutövning. Beträffande ett fall anmärker Centralbyrån resonemangsvi i det statistiska arbete, för vilket här redogöres, att hustrurna i större utsträckning än som eljes är vanligt deltaga i själva förvärvsarbetet. Detta omdöme gäller jordbruksgruppen. I de mindre lanthemmen torde också hustrurna allmänt i större eller mindre utsträckning deltaga i arbetet utomhus; om icke annat brukar åtminstone vården om ladugårdens invånare helt eller delvis falla på deras lott. Om hustrur till hemmansägare, torpare, statare, jordbruksarbetare o. d. räknades med i statistiken som biträdande yrkesutövare eller biträdande familjemedlemmar, skulle antalet av i yrkesarbete deltagande kvinnor i

Sverige ökas med ej mindre än 300,000 personer, d. v. s. med nära hälften av det nu angivna talet. Om i en framtid, såsom vi hoppas måtte ske, en på personligen besvarade frågoformulär grundad yrkesräkning kan komma till stånd, bör det bli ett kvinnligt önskemål att även bisysselsättningar efterfrågas.

För att det kvinnliga arbetet skulle fullt återspeglas i statistikens siffror återstode emellertid ännu ett steg att taga. Det vore att öppna tabellernas kolumner även för hemkvinnorna, som ha sin "yrkesutövning" förlagd till det egna hushållet. Förslaget förefaller måhända djärvt då man är van att som yrke betrakta endast sådant arbete, som avkastar pengar. Att det blir kinkigt att finna en lämplig form för tankens praktiska tillämpning skall villigt erkännas. Här och där i utlandet, bl. a. vid en yrkesräkning i vårt grannland Norge, har man dock försökt sig på att ta hemkvinnorna med. Resultatet härav, vilket ju icke är ägnat att förvåna någon, blev att de kvinnliga yrkesutövarnas antal steg till minst samma siffra som de manligas. Åtminstone numerärt sett kunna alltså de båda könen insatser i nationens yrkesliv bringas att väga lika.

AXIANNE TORSTENSON.

Kringblick.

Fallande skrankor. Det är inte mycket som står sig i gammal oantastlig värdighet i dessa dagar. Inkvisitoriskt närgånget undersökas av traditionens helgd kringgårdade institutioner, och obevekligt och pietetslöst får det sin dom, som inte vetat att gjuta friskt och levande liv i sina gamla former. Där intet förstånd finnes för reformer, på-

tingas de. Och reformer av det oerhörda-
ste slag!

Man föreställe sig den engelska domare-
och juristkåren i sin pompösa ålderdomlig-
het, i perukens bucklor och kåpans majestä-
tiska veck som rättvisans handhavare höjd
över en lägre mänsklighet, helig som knappt
något annat i det konservativt konservativa
parlamentariska England. Visserligen ut-
satt redan för en Chaucers, Shakespeares
och Dickens något vanvördiga och under-
stundom drastiska skämt, men dock orubblig
kvar som samhällsinstitution i erkänd rang
och värdighet över vanliga dödliga. Och na-
turligtvis helt fjärrad från varje tanke på
att kvinnor kunde göra anspråk på att träda
in i den helgade kretsen.

Men även det engelska rättsväsendets tim-
ma har slagit. Det pockas på reformer av
djuptgående inre och yttre slag — och brä-
schen är redan skjuten, genom vilken den
kvinnlige juristen gör sitt inträde i skräet.

Redan förlidet år i februari framlades i
överhuset en motion om rätt för kvinnor
att praktisera advokatycket, som i mars sam-
ma år antogs i tredje läsningen. I april var
den färdig att läggas fram för underhuset.
En petition undertecknad av ett antal repre-
sentativa kvinnor, bland vilka man vid si-
dan av så givna namn som mrs Fawcett,
Olive Schreiner, d:r Garrett Anderson fann
t. o. m. mrs Humphry Ward, framhöll kraf-
tigt kvinnornas krav på reformens genomfö-
rande. Regeringen var emellertid inte fär-
dig för en sådan djärv nyhet och nekade tid
för billens läsning i underhuset, och under
några månader stod hela saken stilla. Men
så inträffade något. En motion väcktes i
underhuset om att reducera det fastställda
årliga antalet juridiska slutexamina från tre
till två, då nu, under kriget, det visat sig
icke finnas tillräckligt många kandidater för
de bestämda examina.

Nu hade kvinnornas tur kommit. Det var
endast allt för självfallet att fästa vederbö-
randes uppmärksamhet på att öppnades dör-
ren till juristyrket för kvinnorna, skulle det bli
flera och tillräckligt med examenskandidater.
"Examensbilen" föll, och arbetet med att få

igenom motionen om de kvinnliga juristerna
togs med iver upp av sakens förespråkare i
underhuset. Den nödiga tiden för läsningen
var emellertid då omöjlig att finna, men ut-
sikter ges för att detta års session skall se
motionen igenom.

En reform, som anses av så vittgående
betydelse för Englands rättsväsende, att t. o.
m. upprättandet av ett projekterat rättskip-
ningsdepartement inte förmenas kunna med-
föra mera ingripande verkningar.

Maskulinism eller humanism? Många
äro funderingarna över den engelska kvinno-
rösträttens antagliga verkningar. Under-
stundom serveras helt oriktiga direkta upp-
gifter. Som när Svenska Dagbladet i oveten-
het om det från sin sak avfallna men nu
Asquith-allierade och fullt krigsgalna suffra-
gettpartiets usurpation av namnet Women's
Party förkunnade att samtliga Englands
kvinnor ämnade sätta in hela sin genom röst-
rätten vunna makt till krigets obevekliga full-
följande. Intet sådant har — eller kan ha
— avhört, men dylik okunnig ryktessprid-
ning visar till fullo det välberättigade i den
ögonblickliga protest som den stora, hela
England omfattande National Union
of Women's Suffrage Societies
avgav mot den lilla Pankhurstgruppens till-
ägnande av ett kvinnorna som helhet etiket-
terande namn.

En helt annan mening om vad man kan
ha att hoppas av Englands röstberättigade
kvinnor framlägger d:r C. W. Saleeby i The
Common Cause. Denne engelsman vågar
tro att kvinnornas medborgarskap mar-
kerar en ny period, där humanism avlö-
ser maskulinism och vördnad och omsorg om
liv blir det bestämmande. Som det främsta
organet för, depositören av framtidens liv,
ser han kvinnorna som de givna bekännar-
na av humanismens idé och som de blivande
arbetarna för att livets värden tillvaratagas.
Så starkt tror han på detta och så utan frå-
ga främst sätter han sådan humaniserande
gärning att han inte tvekar att förklara, att
vore det så, att endast det ena könet skulle
ha rösträtt, så skulle det vara kvinnorna som
voro de privilegierade.

I det indiska Indien Genom Indiska Nationalkommittéen i Stockholm när oss meddelande om att inom folkförsamlingen i staten Maisur — styrd av sin inhemska furste — ha hinduer och mohammedaner enats i ett förslag om ändring av stadgandena för stadsfullmäktigevalen i riktning att ge kvinnorna rätt att deltaga däri. Skulle icke både rösträtt och valbarhet ha utsikt att gå igenom ämnar man koncentrera sina ansträngningar på att åtminstone driva igenom valrätten. Särskilt förslag har gjorts att framtående kvinnor måtte kunna väljas till ordförande och vice ordförande.

Rösträtt och representation.

Ännu för ett år sedan skulle det tagits för ett gott skämt om man kommit och berättat att professor Rudolf Kjellén hållit föredrag i en kvinnlig rösträttsförening. I dessa dagar är detta enkel verklighet. Den 14 februari talade denne f. d. väldige antirösträttskämpe i Moderata kvinnors rösträttsförening i Stockholm om Rösträtt och representation. Sådana äro tiderna!

Det var högerns nya program för en intresserepresentation som framlades av denna ärligt praktiska politiker, vilken öppet deklarerar sin åsikt om omöjligheten av att längre rida spärr mot demokratiens nu kategoriska imperativ. Undan parlamentarismens partiförsumpning ser han som räddning intressegruppens organisation med dem tillkommande representationsrätt. Så tänkte han sig arbetareklassen representerad genom fackförbunden, jordbruket genom hushållningssällskapen eller blivande bondeorganisationer, industrien genom handelskamrarna, bildningen genom universitetet och lärarekårerna, tjänstemännen genom sina organisationer samt möjligen den politiska erfarenheten genom

äldre riksdagsmän, valda av kamrarna. En art ny ständsriksdag på intresseprincipens och den allmänna rösträttens demokratiska grund.

Med denna intresserepresentation finner han det också möjligt och rimligt att släppa fram kvinnorna, då det vore likgiltigt om en organiserad klass representerades av en man eller en kvinna; någon fara för ett "statslivets förkvinnliggande" innebure icke detta system.

Författningens fullbordade kretslopp från ständsrepresentation tillbaka till ständsrepresentation — i ny och demokratisk form — skulle på så sätt, enligt professor Kjellén, enkelt och självfallet föra med sig lösningen av den kvinnliga rösträttsfrågan.

Hr Kjellén slutade med en antydning om att den nya intresseprincipens tillämpning kunde till en början tänkas genomförd ensamt i första kammaren.

Det intressanta föredraget hade samlat en talrik publik. En del riksdagsmän syntes främst på de reserverade platserna.

Kvinnlig chefsbefattning. Gymnastikinspektörsbefattningen vid Stockholms stads folkskolor har genom beslut av stadsfullmäktige från och med innevarande år gjorts till ordinarie tjänst. Befattningsinnehavaren har att övervaka huvudparten av gymnastikundervisningen i skolorna, d. v. s. i fyra femtedelar av dessas avdelningar, dels de klasser där gossar och flickor undervisas tillsammans, dels endast flickklasser; de rena gossklassernas gymnastikundervisning övervakas av manlig inspektör. Till den ordinarie gymnastikinspektörsbefattningen har Stockholms folkskoledirektion den 8:de dennes utnämnt gymnastikdirektör Elin Falk, vilken sedan 1910 skött tjänsten på förordnande. Fröken Falk är den första och hittills enda kvinnliga gymnastikinspektören i Sverige.

För åtta år sen.

Det var i Lund för åtta år sen. På mitt lilla studentrum vid Klostergatan.

Det hade varit en underbar dag. En av dessa första vårdagar därnere. Solen hade lyst över åkrarna. Rymden hade varit full av sjungande lärkor. Vid alla holkar hade suttit sisande gråa starar. Tussilagon hade klätt alla dikeskanter. — Slätten hade doftat av mylla och andats sjudande liv.

Nu var det skymning. Underbar vårskymning. Ljuvligt berusande för de lyckliga, oändligt svårmodig för dem, vars hjärtan voro tunga.

Jag hade varit utåt slätten tidigare på dagen. Gula små blommor och bruna sälkvistar stodo på mitt bord som minne av vandringen. Nu gick jag och ställde undan böckerna och satte in en brasa, medan jag väntade på att min vän skulle komma. Jag visste hon skulle komma också den dagen, som hon alltid kom varje dag i skymningen.

Så knackade det, och hon kom in.

— Kom, får du se. — Jag drog henne fram till det öppna fönstret. Domens torn stodo ljusa mot Lundagårds mörka kronor. Skymningsljuset göt sig ömt kring de mäktiga gråa murarna. Nordens skönaste tempel drömde i Nordens underbaraste vårväll.

Vi stodo tysta. Våra själar drucko tillsammans den skönhet och frid som den kvällen låg över den gamla staden.

Så vände hon sig mot mig.

— Du har varit ute i dag? sade hon sakta.

Jag nickade.

— Och du?

— Ja, långt utåt slätten. Vet du att Skåne är så likt Österbotten. Där är det stora, vida slätter som här. Men — och blicken blev stor och frånvarande som såg den något långt borta — där ligger alnstjock snö ännu. Till Finland kommer inte våren i början av mars. — Tonen lät med ens så tröstlös.

— Sätt dig, vän. Våren gör dig trött.

Hon kröp upp i soffhörnet där hon alltid brukade sitta. Brasan flammade och brände. Jag satt och såg hennes ansikte ömsom lysas upp av elden, ömsom åter höljas av mörkret. Jag såg på det bleka ansiktet med de fina, bestämnda dragen. — Vad jag höll av denna människa!

Vi sutto tysta och jag tänkte på att bara för ett halvår sen hade jag ingen aning om detta liv som nu var mig så oändligt dyrbart. Med ens hade hon stått där — en främling långväga ifrån. Och hon hade blivit min vän med allt det av innerlighet och förlitande som detta ord innebär.

Till Lund hade hon kommit på samma gång som jag — hösten året förut. På föreläsningarnas första dag lade jag i universitetets korridor märke till en vit mössa som icke bar någon blågul kokard som våra utan hade en lyra av

guld i stället. Det är den finska studentskans, sade man.

Hon gick på Hans Larssons föreläsningar, och där såg jag henne först. Och en dag då jag gick och väntade på Lundagård kom hon enkelt rakt fram till mig och sade sitt namn.

— När reser du? Min fråga kom skyggt. Jag var rädd att hon bestämt hemresan fortare än jag tänkte.

— I början av maj. Jag vill vara med om 1:sta maj här i Lund. Sen reser jag.

— Och till hösten börjar du ditt arbete?

— Ja, jag har just i dag fått brev. Man har fått ihop så mycket pengar på enskild väg nu att vi åtminstone kan ha skolan öppen ett år till. Du vet ju att allt anslag till våra folkhögskolor ha de förbjudits. Men vi tänker hålla ut ändå.

— Och när du reser — vad tänker du om Sverge? Vad har du tyckt om oss?

Hon svarade inte genast. Men så kom det:

— Vet du, när jag reste hit trodde jag att jag skulle finna en smula förståelse och medkänsla för Finland här. Jag har råkat så många rara människor, men inte en enda — mer än du — har haft en aning om vårt liv och vår strid. Ingen mer än du har haft intresse för oss och vårt. Och när jag så tänker på hur vi i Finland lever med i det som sker i Sverge, lever ert liv som vore det vårt eget, så gör det ont när man finner att ni så alldeles glömt bort oss.

— Vi ha inte glömt er.

— Nej, inte du, men de andra.

Jag sade henne att det säkert funnos

många som liksom jag sände sina varma tankar till hennes land. Hon hade bara inte råkat på dem. Hon teg. Hon trodde mig inte.

Men för min själs öga steg i den stunden synen av det finska landet. Landet som jag älskat sen det år i barndomen då Runebergs dikter blev min egendom och jag lärde mig sägnerna utantill. Det steg för min syn, som jag lärt känna det genom skaldernas sånger och som jag längtade se det med mina verkliga ögon en gång. — Öde moar... mörka skogar... solglänsta skär i havets famn... Rytmer från sånger stego och föllo inom mig. Fria, stolta verser om ett fattigt men älskat land.

Men det året just hade Arvid Mörne givit ut en ny diktsamling. Olikt allt vad jag förut läst från Finland. En tung och dyster bok. "Döda år" hette den. Hon gick bort till bokhyllan. Hon visste var allting stod och hon tog fram den boken.

— Har du läst den?

— Ja. — Hon vände ett par blad.

— Denna också?

Jag såg på överskriften. — Skogarnas melodier tystnade. Alla solglänsta skär blevo mörka. Den dikten var den nakna, klämmande verkligheten, så som den väl levdes och kämpades i Finland varje dag.

Så kom det:

Vår bygd är mörk, I vår byvägs ler
Sjunka de djupa spåren.

Gråa vidder varthän jag ser.

Långt, för långt, till våren.

Druckna stämmor från rucklig krog.

Dimmors dok över marig skog

Och de drypande videsnären.

Härden du gav mig, o bygd, vart is.
 Dess lågor stormarna släcka.
 Dyig förrinner i drypande dis
 Vägens ändlösa sträcka.
 — Trötta arbetare treva sig hem.
 O, hur likna vi icke dem,
 Vi som skulle dem väcka.

Det sista snyftade hon fram. Då jag vände ansiktet mot henne, såg jag att hon kastat sig ned på soffan. Hon skakade av gråt.

— Älskade? — Jag hade intet annat ord i den stunden. Intet annat räckte till.

— O, du vet inte, du vet inte. — Hur de hålla oss nere. — Och så ingenting kunna göra. — Ingenting — ingenting. — Vi som skulle dem väcka...

Den krampaktiga gråten stillades till slut. Hon höjde huvudet igen. Reste sig helt. Sprang upp. Stod rak. — Jag gjorde ovillkorligen detsamma. Så stodo vi mitt emot varandra. — Mina händer funno hennes. — Med den heta blicken in i min pressade hon fram orden.

— Vi k a n icke dö. Det k a n icke ske.

Hennes ansikte var vitt, och jag kände hur blodet också vek från mitt eget. Fastare slöto sig mina händer kring hennes. Hon lutade sig mot mitt bröst och gång på gång upprepade hon ett namn, ett enda, namnet på det älskade landet.

*

Det är åtta år sen. — Vän, min vän. Sen månader vet jag ingenting om ditt öde. Det mörka, blodiga våldet har ra-

sat också i din bygd — det vet jag. Men intet mer.

Min själ går till dig i tysta nätter över mörka land och hav. — Lever du? Lieder du? —

O, kunde jag än en gång vara den vars bröst du lutade dig mot. Kunde jag än en gång vara den vars händer du sökte.

ELLEN MICKELSEN.

Insända böcker.

Wahlström & Widstrand: **Germanernas hem** av *Oscar Montelius*. — **Språket en spegel av kulturen** av *Einar Odhner*. — **Filosofiska essayer** av *Alf Ahlberg*.

Albert Bonnier: **Helena Pegel** av *Carl-August Bolander*.

J. A. Lindblads förlag: **Severin Imbodens kärlek**. Berättelse av *Ernst Zahn*. Övers. av Hugo Hultenberg.

P. A. Norstedt & Söners förlag: **Svenska litteraturens historia**. Häft. 2.

Tidens förlag: **Inferno**. Roman från världskriget av *Edward Stilgebauer*. Övers. av Ture Nerman.

Folkskolans Barntidnings förlag: **Guldslottet**. Barnens Julbok n:o 19 utgiven av *Stina Quint*. — **Tummetott**. Tilläggshäfte till Guldslottet. Utgiven av *Stina Quint*. — **Lilleput**. Barnens minsta jultext utgiven av *Stina Quint*. — **Prinsessan Rosengull**. Tilläggshäfte till Lilleput utgiven av *Stina Quint*. — **Julklappen 1917**. Utgiven och redigerad av *Stina Quint*. — **Gullebrand**. Tilläggshäfte till Julklappen 1917. — **Trisse**. Barnens lilla jultext utgiven av *Stina Quint*.

Åhlén & Åkerlund: **Från flydda tider**. Barndoms- och ungdomsminnen av *Wilma Lindhe*.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 4: 50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 6:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 3: 25; $\frac{3}{4}$ år kr. 1: 75. Lösnummer 45 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm*. Redaktionstid: *måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHAS

annonspriser: netto.

Ruta om åttiondels sida: 65×50. mm.	Ruta om fjärdedels sida: 65×101 eller 131×50 mm.	Ruta om halv sida: 132×101 el. 65×204 mm.	Hel sida: 131×204 mm.
1 gång Kr. 5:—	1 gång Kr. 8: 80	1 gång Kr. 16: 50	1 gång Kr. 30: 80
5 gånger 22: 25	5 gånger 39: 60	5 gånger 76:—	5 gånger 139: 70
10 " 43:—	10 " 77:—	10 " 148: 50	10 " 269: 50
20 " 84: 15	20 " 149: 60	20 " 286:—	20 " 522: 50

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

Rikstel. 97 83

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83

HEM TREVNAD

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1918 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 1: 80, halvår kr. 1, kvartal kr. 0: 60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912—1915 kr. 1: 50 pr ex., för 1916 kr. 1: 75 och för 1917 kr. 2:— pr exemplar.

ANNA BENGTSONS KAPPAFFÄR

Kullagatan 21

HÄLSINGBORG Riks tel. 1245 & 3245
REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. • Stort urval. • Beställningar emottages.

INNEHÅLL

Funderingarna över "kvinnans psyke". Av *Hilma Borelius*.

De statsanställda lärarinnornas pensionsålder. Av *Greta Stendahl*.

Kvinnorna i yrkesstatistiken. Av *Axianne Thorstenson*.

Kringblick.

Rösträtt och representation.

För åtta år sen. Av *Ellen Mickelsen*.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o

Kungl. Hovleverantör

Riks 4 29 FREDSGATAN 3 :- STOCKHOLM A. T. 50 48

Sverges äldsta, största och bäst
renommerade *specialaffär* i

**Siden- och Ylle-Kläd-
ningstyger**

Prover till landsorten sändas *gratis* och
franco.

En populärvetenskaplig tidskrift av högsta rang!

VETENSKAPEN och LIVET

"En utmärkt tidskrift". (N. D. A.)

"En trevlig populärvetenskaplig tid-
skrift." (D. N.)

Årg. 1917. 6 häft à 1:50, kpt inb. 12:50.

"En bra populärvetenskaplig tid-
skrift." (G. M. P.)

"Ett innehållsrikt vetenskapligt maga-
sin." (A. B.)

HUGO GEBERS FÖRLAG

Ledig annonsplats.